

ÄITINKIELEN SANAKIRJA

VÄYLÄVVARSI - SUOMEN YLHEISKIELI

Aijaksen värinen Maalaamaton kelonharmaa puu; Lapin kylät olivat usein maalaamattomia, koska puu kestää siten parhaiten; maalikylien talot lahoivat.

Aijakset Aidan puuosat

Ajattaa Juokсутtaa lunta, kinostaa; ajaa takaa

Ajeerata Vitkutella päätöksen tekemisessä; ajeeraus = turha ”vehtaaminen”

Ajoreki Kirkkoreki

Alamielinen Nöyrä

Alju Suojatti, ihminen tai eläin, esim. kesy varis voi olla alju

Anesnisu Aniksella maustettu munkki

Anna katheesta, sati, satikka Saapa nähdä

Atima Vierailu, sukuloiminen, kylässä ruokaileminen (Kemijoki?)

Falskata Vuotaa

Fiirata; jollakin fiiraa Ei pysy tolalla; jonkun mielenterveys epäilyttää

Fliuata Liidellä

Fuskata Huijata; tehdä ns. ”sutta ja sekunda” eli huonolaatuista työtä; myös vuotaa

Färi Lossi, lautta

Förmitätön Käyttökelvoton

Förmyntäri Komentelija

Fööri tai hööri Keli

Hamuta Kurkottaa, haalia, hamstrata

Hantuuki Pyyheliina

Hauelleuka Siirtoleukapihdit

Havilinen Tarpeeton, vähäarvoinen, joutava käytettäväksi vaikka toisarvoiseen tarkoitukseen

Heinäkenkä Poronahkaisia kenkiä käyttävä, kengissä ”kenkiheinää” lämpöeristeenä; pilkkaava nimitys porotalousalueella asuvasta naisesta

Heiton tyyris Kauhean kallis

Hellu Seurustelukumppani

Henttari Ämpäri, myös maitopääläri eli –hinkki

Hete Lähde

Hieraantua Sotkeentua

Hieroa Liata

Hinkalo; Parsi Pilttuu

Hiuki Puhki kulunut

Hiuttaa Hangata

Hiveltymä Rasituskipu ranteessa. Hoidettiin villalankarannekkeella

Hoksaamaton Hidasälyinen

Hoksata Huomata; tajuta

Hollaamaton Hilli(tsemä)tön

Hollari Kannatin, pidätin; pyörän tavarateline

Hollata Hallita, pitää paikallaan

Hoppusa Kiireinen

Hourata Puhua perättömiä, olla väärässä

Huilata Luistaa

Huiskuttaa Vilkuttaa

Hulliainen Lapsi, jolta puuttuu vielä itsesuojeluvaisto, hunori

Hunori Ymmärrys

Hunteerata Miettiä

Huokasta Levähtää

Huolimaton Ns. yleinen nainen (Saamessa märkä säpikäs?)

Hurhaus Vetoketju

Huuhentaali Epäluotettava koheltaja

Hyysikkä Ulkokuusi

Häkhään kuollu Savusilakka

Häättyä Joutua; olla pakotettu johonkin

Höröstää Hiljentää vauhtia

Höykyttää Tuoda/viedä nopeasti

Höystö Mauste; jauhettu kahvi; palapaisti (lihahöystö)

Hööli Antelias, reilu

Höönätä Huiputtaa, vetää nenästä

Iili Sadekuuro

Jaakata; jaakaus Aikoa, päätöksen teko vaikeata; päättymätön turha keskustelu

Jalkakläppi Avioton lapsi

Jassoo-taskut Miehen sisäturkin vinot lisätaskut varsinaisten taskujen yläpuolella

Jolkkarointi Päämäärätön joutenolo

Jolkata, jolkasta, jolkuttaa Juosta (lönkyttää)

Joikua Hoilata, joikata

Jopata Salakuljettaa

Juokale; päistyny Humalainen

Juonattaa Seurailla

Juontaa Ajaa (puutavaraa) välivarastoon

Juputtaa Purnata

Justeerata Sovittaa

Juuri varsin! Heti paikalla!

Jänesnisu Munkki (mallia kampanisu)

Jölppi Sepalus

Kahveli Haarukka

Kahveri Komero

Kaljama todella liukas jääpeite

Kallitus Viikatteen terän ahjossa hehkutus ja takominen; nuorutus seuraavaa työkautta varten

Kaltio Lähde

Kaltto Vino

Kalve Varjo; katve

Kampe Laite, väline, vaateparsa

Karehtua, kauhtua Suuttua, kiivastua, raivostua

Karistin Suoliluu (hirven esim.)

Karkea Niittysarka

Karotti Paistivati

Karppi; karppisääri Ruots. kauraleipä; ruotsalaismies (suomalaisen kilpakosijan mielestä)

Karsina Kehä kotieläimille (lampaat, vasikat); lohivadon pesä

Kartano Piha

Kartta Karsta (villan käsittelyyn)

Karutsa; Virestone (Kuormurin) rengas

Kaseva, rapea Hyvä

Kauli Syväne joessa, järvessä: Torniojoessa on perimätiedon mukaan ”pohjaton” Kaulihauta Kaulirannan kylän kohdalla: liioittelua, kuten Inarin

”...köys katkes ...”. Saamenkielessä gavli = joen syvin uoma. – Kaulinranta on junan tuomien keksimä, väärin johdettu ja se on poistumassa käytöstä.

Kaunakoppelo Maanviljelijä; pilkkaava nimitys. Kauna = puintijätettä, koppelo= rouvametso

Kehata Viitsiä; laiskuuden voittaminen

Ketara Jalka, myös reen ketarat = tolpat jalasten ja kuormalavan/pankon välillä

Kertoa Lehmä ei tule kerralla tiineeksi; se ”kertoo ja värkkää”

Kiekerö, kransi Piiri, rengas, bostonkakku

Kiela, kielas Suopunkiluu; luusta tehty rengas, jonka läpi lassoköysi juoksee hyvin

Kiiri Mielentila

Kiiristellä Kiukutella

Kiiski Itikka, muu hyönteinen

Kika Tiera (hevosen kavioon pakkautuva lumi, joka hevosen juostessa lentää kovina paakkuina reessä matkaavien silmille)

Kiloklasit Aurinkolasit

(Olla)kimmelä Olla tiukalla

Kiusa/olla kiusassa Huoli/olla huolissaan

Kirvata Kiroilla (Kemijoki?)

Kisuta Lapset telmivät häiritsevästi

Kiveliö Erämaa, syrjäseutu

Klavehtia Ilveillä

Kleini Heikko, hintelä, vähäverinen

Klenuta Vipattaa, lonksua

(K)liiveri Vapautusvipu

Klimppivelli Maitovelli, jossa on vehnäjauhomykyjä

Klipata Läimäyttää

Klisentti, vaivanen Fyysisesti poikkeava, esim. ontuva

Klossi Poika; vahvike (katkenneen puupalkin, jalaksen tms ”lasta”)

Klunkutus Juoda niin että nielemisen ääni erottuu. Pullon tyhjenemisestä tuleva ääni

Klunkku, klöntti Klimppi

Kläninki Leninki

Kläppi Lapsi

Knapsu Naismainen mies

Koijari Mies, jonka kanssa pitää olla tarkkana ettei tule petkutetuksi; kiertelevä hevoskauppias

Kohmelo Krapula

Kollata Kaltata; irrottaa sian kamarasta karvat kiehuvan veden avulla

Kolmitakkanen Työreki yleiskäyttöön; kolme ketaraparia

Kolo Ruma

Kompiainen; luukompiainen Makeinen; luunappi

Komuti Pesupiste; Pesuvatia varten on vasittu paikka, puu- tai metallirakenne, alla usein (f)laskiämpäri likavettä varten.

Kontrahti Sopimus

Konttipari Avopari

(olla) Kopihlaan Rakennelma on siinä vaiheessa, että lopputulos on nähtävissä

Koppelo Sahurin kaatama leimaamaton –"laiton" – puu; huomiota herättävästi laittautunut nainen

Koppeutua Saada aikaiseksi

Kortto, köyry, koranus Kirosanoja

Korvasta poikki Väylän ylitys Torakankorvan kohdalta (myös Nivoista poikki yms.); Naitu Korvasta poikki = viety Suomesta miniäksi Torakankorvan kylään Ruotsiin

Koste Akanvirta

Koukuta Keljuilla, piikitellä

Kraakku Jokisimpukka

Kranni Naapuri

Kranttu Valikoiva; herkästi loukkaantuva

(K)renkku Jakkara

Krinnu Portti

(K)ronkeli Vaativa

(K)rookki Salpa, haka

Krouvi Karkea

Krunninjalka Kivijalkaperustus

Kruu Leivinuunin hiilikuoppa

Kruusata Koristella; kursailla

(K)ruusi Posliini, posliininen eriste sähköpylväässä

Kulkua Ajautua virran vietävänä

Kulkuttaa, olla kultheela Kalastaa virtaan poikittain heitetyllä ”kulleverkolla”, joka ”kulkuu” virrassa

Kulmu Huonolaatuinen heinä, ladon pohjaroskat

Kungastooli Keinutuoli

Kuorkkua Hengittää vaikeasti

Kurri, kurnaali Kuorittu maito

Kusmuta 2 ... 14 v.: nahistella, 14 v. >: kuherrella

Kynsipyntinki Navetta

Kyörätä Häätää pois

Kälmi Kiero, ovela veijari

Källynen Huono (Kemijoki?)

Käntty Pulla

Kärpä; kärpä koira Koiran kiima; kiimainen koira

Käsi koukussa Nuuka, ei anna omastaan

Kömmätti Vaja

Köyry, kortto, rietas Kiro sanoja

Kööki Keittiö

Lakheinen Viikatteen niittoleveys

Lamu Laaja

Lannan riuku Ei-saamelainen nainen, ivallinen nimitys

Lantalainen Ei-saamelainen

Lappapuuro Vispipuuro

Laukupuoli Laavu tai rakennus, jossa on toispuoleinen katto

Leipota Laskostaa, taitella (pyykki pesun jälkeen esim.)

Leippo Lohipadon ”aijakset” johteissa ja karsinassa oli tehty mäntyriukuisista 50 ... 60 cm leveistä moduleista, joita kutsuttiin nimellä leippo.

Lesottaa Leuhkia, ylpeillä (Kemijoki?)

Liippa; liipata; liippari Hiomakivi; hioa viikatteen terää kahden puolen vuorotellen tyvestä kohti kärkeä ”kalkutellen”; kelmi

Lippi Tuohinen kartiokas juomakuppi, jonka halkaistu varsi sitoo rakenteen

Lippo; lipota Kalahaavi; pyydystää kalaa lippoamalla (Kukkolan koskella siikaa)

Lopaltansa Kengät jaloissa ilman sukia, sitomatta, esim. öisellä hysikkäreissulla

Luulla Epäillä, että puoliso pettää: ”Se luulee vaimoansa”.

Luutinki (putken) Tuke

Läsi, pläsi Kasvot

Löystäkki Täkki, peite

Lääti Lampola

Lööki Sipuli

Lööperi Perätön puhe

Maa painaa parrelensa Ajan oloon mukautuu väistämättä; muutosvastarinta ei auta

Mainoa Päivitellä

Malliton/Raamikas Ei häävi/Komea; kuvataan miehen ulkonäköä

Mankua Kerjätä, ruinata

Marjas karhu Pennun kanssa liikkuva emokarhu, joka on erittäin äkäinen ja vaarallinen

Marhaminta Riimu

Marto Hedelmätön

Mel(s)kuttaa Sekoittaa

Mene keihnoisti! Painu matkoihisi!

Mennä häneksi Epäonnistua

Miehimys Homo

Molka Pilvipouta

Motti Muki

Mukin ajo Edestakaisin ajo

Muuuus; muuata Uhkaava kehon kieli; olla lyövinään

Mynninki, mynstyyki Imuke

Myöstäri Muotti, malline

Mälkyttää Soittaa suuta

Mäystimet Nahkaiset suksisiteet

Märistä, märsätä Itkeä

Mölistä Itkeä suureen ääneen

Möljä Laituri

Naakia Vaania saalista

Nakata Heittää; tarjota kuljetus

Nakka Kirveen kanta

Nakku, narttu Naaraskoira; pojat solvaavat näillä nimityksillä tyttöjä

Nekka Auton ohjausvaihte eli simpukka; kermakannu

Nepokka Veljen/siskon lapsi

Nisu Pulla, myös vehnä

Niva Matala joen kohta -> nopea virtaus, ei vielä koski = vuolle

Nokko Riittävä/tarpeeksi; heinäkasa: heinä nokotettiin kuivumaan, jos ei tuutteroitu

Nostake Hiiva, juuri, sooda

Nulkata Juosta (vrt. jolkata)

Nuopea, nulpoksissa Alakuloinen

Nuorukainen Sukukypsyyttä lähestyvä lehmävasikka

Nurkantakanen Itse viljelty kessutupakka

Nurkhaan potkittava T-mallin Ford; auto jalkavaihteilla

Nuttuskehveli Aikaansaamaton nahjus, nyhverö

Nytkä Ratkaisu, jonka avulla saadaan massavoimaa avuksi jotta raiteeseen jäätynyt reen jalas lähtee liikkeelle. Joskus riitti napautus kirveen nakalla.

Näskä; pittää näskänä Sorrettu; sortaa

Nästyäki Nenäliinä

Näävelit Viikset

O´ herrattu!, herratunaika! Hyvänen aika!

Olla piipihlään t. höröhlään Olla varpaillaan

Olleintua; ässittyä Sopeutua, asettua

Onnikka Linja-auto

Oorninki Järjestys, siisteys

Paanne, ihistys Lähdevettä nousee, ihistää, routaisen maan/jään päälle, syntyy paannejää.

Pahna Emakko imetettävine porsaineen; käytettiin myös tarkoittamaan lapsikaartia.

Paijuuttaa Painostaa, patistaa

Palkheet Lapset (Kemijoki?)

Pansuuni Eläke

Papin m***ku Pistepuikko

Passeli Istuva, sopiva

Passeska Passaaja, vrt. Sööteska

Pateva Lihava

Patvia, patevoitua Lihoa

Pelata Soittaa (viulua esim)

Pieksää Piiskata; kurittaa ”kunnes sinni lähtee.” - Onneksi ei ole enää muodissa.

Piikari Rautanaula

Piisi Avotakka, jossa valmistettiin usein myös ruokaa

Piispuu Kuorittu ja kuivattu pihlajavitsas, josta tehtiin haravan piikkejä

Piksituusi Pastillirasia

Pilkumi Posliinivati (Esim. viilikuppi, sylkikuppi)

Pirra Mopedi (2-tahtimoottori pirisi)

Pirrata, piristä Soida (herätyskello, puhelin)

Pirsta Hellapuu, puusäle

Pirsta pirusta Häijyluontoinen

Pislaaki Takavarikko

Pistellä Harmittaa

Piuata; piauus Tinkiä, kinuta, kärttää, sääsken lento; - lentoääni

Piätellä Änkyttää

Plitti Suu

Plokata Valikoida tai kerätä

Plyysi Pusero

Plätty Lettu

Poikaneula Hakaneula

Poikkinainti Ottaa puoliso (raja-?)joen toiselta puolelta

Polkea Siittää

Pootoora 3. kupillinen kahvia oli ektraa; 2 kupillista katsottiin normaaliannokseksi

Porista Puhua, jutella

Porsas; poikaporsas Poikalapsi, joka ei nauti puhujan arvonantoa

Porstoa Eteinen

Porstoa peräkamari Tav. kylmä huone, jossa säilytettiin ruokatarvikkeita

Posti Karmi

Potkuri Potkukelkka

Pounu, pounikko Mätäs, mätikköinen

Puuttoipoika/-mies Lohipadolla heittoverkon yläpaulan kannatteli; varmistettiin, etteivät lohet ui paulan yli eikä alapaula tartu uppopuihin joen pohjassa

Prikka; prikkahollari Aluslevy, tarjotin; tarjotinta roikutettiin syrjällään seinällä kirjailluissa kangaslenkeissä ("tyrkyttimen roikotin")

(P)rinkka, "kylmä hellä" Ulkokuussin istuin

(P)ruukata Olla tapana

Pruuari Mittari

Pruuata Kokeilla

Prännäri Kahvinpaahdin

(P)räntinjalka Piisissä (takassa) käytettävä pannu-/patateline

Präntti Teksti

Puoji Varastorakennus

Puola Puolukka

Pylsy Makkarantekijä laitto jauho- ja verimassaa suoleen, teki makkaravauloja ja laitto massaa myös vatsalaukusta tehtyyn pussiin -> pylsy

Pysty Suoraryhtinen; voi tarkoittaa myös sisäistä ryhtiä, ylpeyttäkin

Pystömettästä Riskeerataan: Otetaan kokematon työntekijä t. lähes outo puoliseksi tms.

Pytinki Talo

Pyyristellä, olla pyyröhlään Pälyillä, olla varuillaan

Pyörtänöt Niityn ojat, jotka jouduttiin niittämään ja haravoimaan erikseen käsityökaluin

Pänikkä Iso maitotonkka, 15 – litraisien kahden puolen > meijerikuljetuksiin

Päntiöhnään Kaiken aikaa, yhtenäin

Pökkö Tyhmä

Pölyn panema Blondi

Pönnkä Tuki, jolla estetään kappaleen liikkuminen, pinon vyöryminen jne.; keppi, luuta tms. joka asetetaan ovea vasten niin ettei sitä saa auki työntämällä

Pönteri Maanviljelijä

Pöristä Höpöttää; puhua joutavia

Pörrö Hullu, höppänä, hulluttelija

Pörsi Lompakko

Pössö Hölmö

Pöönä Papu; myös vulva

Rahnikko Rontti, retku, ketale, lurjus

Ranne Liiterin ympäristössä alue, jolla katkotaan, pilkotaan ja kuivataan polttopuut

Ranstakka Hiilihanko, hellakoukku

Rapea Reilu, runsas

Reeta, reta Kerma

Reistata Yrittää

Retnekka Kermakannu

Riiata, riiri Seurustella, poikakaveri

Ritkottimet Laite, jolla yksi henkilö veti upottavalla suolla heinät latoon laitettavaksi

Rohki (vrt. rapea) Ainakin (rohki sata kiloa)

Roikka Sakki; myös jatkojohto tai roikkalamppu l. työkohdevalo

Romisko Nuhakuume

Ronklata Oikutella

Ronteli Kulmahiomakone l. räälläkkä

Roovaamaton Ei hallittavissa (vrt hollaamaton)

Rospuutto Kelirikko

Rotinat Viemiset lapsivuoteessa olevalle (leivonnaisia)

Rotkua Olla irtoamisillaan (maitohammas)

Rouot Lämpimät lampaannahkaiset, villaiset, nahkapeitteet ajoreessä

Runtti Tappi, tulppa

Ruppanat, kampsut Veri-/jauhomassasta tehtyjä ja vedessä keitettyjä kakkusia

Ruthoon kasunu Ikäistään isokokoisempi

Rutoläjä Jätekasa

Rutosti Paljon

Ruttosa Aikaansaava

Ruumis kulkee / -ei kulje Vatsa toimii/Ummetus

Ruunankummi Aisankannattaja

Ruutata Ruiskuttaa

Rykimäaika Poron kiima-aika

Ryski Puimakone

Ryti Rottinki (bambu)

Ryyhkä Ihottuma (Kemijoki?)

Ryysteet Ruokatahrat vaatteilla

Ryöttä Epäsiisti

Räkkä Sääsket ja muut laumoittain päälle käyvät hyönteiset (poroilla kurmut)

Räkänokka Auto, jota piti niistää eli käynnistää kammella

Räkötys Kuuma auringonpaiste

Ränikkä Kunniamerkki

Rätinki Laskelma

Rääkkyä Itkeä

Rääkkö kläppi Itkuinen lapsi

Rääppiäiset Juhlaherkkujen jälkitarjoilu

Römpä Röntäsiteinen loskakeli

Römpsä Kenttäpakki

Rönttämpeheet Vaatetus, joka koostuu huonoimmista mahdollisista "traasuista"

Röäs Kiiski (kala)

Saaloa Huohottaa, olla puhalluksissa

Salvaa Kuohita

Sapihlaat Laite, jolla 2 henkilöä kantoi heinät ladolle

Saura Ahkera

Saustattaa Käyttää suurta nopeutta

Sauttaa Tavoittaa

Savirikko Aisan vetosilmukan lukituslaite reen jalaksessa

Savu Asumusluvun yksikkö kpl

Sekuvain Ihan piruuttani

Selttä Maila

Selttakoipi Hoikkasäärinen

Sevä Kova jääkuori lumen pinnassa kevätpuolella, hevosella vuohiset vaarassa haavautua

Siepakka Poronahkainen jalkine; myös heinäkenkä, paulakenkä, nutukas, ykspohjanen (ei anturaa, karvoitus ulospäin)

Sihveri Rikkalapio

Siipikko Suoheinän niittämiseen tarkoitettu viikate. Se on varustettu siivellä, joka kasaa heinät "lakheisen" vasemmalle sivulle ns. karhoksi

Siipispanka Kyynärtaive: "Kannoin siipispangassa."

Sikiö; sikiöriepu Lapsi; lapsiraukka

Sinkilö Puuhun lyötävä U-naula, aspi, kytkyä tai salpaa; "krookkia", varten

Sinkki Teräsvaijeri (alunperin sinkitty vaijeri)

Sinkkuroida Kiukutella

Sinkua Venyä

Sinni; sinnikko Sisu; periksi antamaton

Sintu Vähärasvainen sinertävä maitojuoma, vedellä janojuomaksi ohennettu kirnupiimä

Sipikka Lasten kelkka, joka on kuin kirkkoreki/ajoreki pienoiskoossa

Sipsu syö Saappaiden varret kuluvat puhki kun ne käveltäessä jatkuvasti hipovat toisiaan

Sittenyvasta So what; entä sitten

Siutti Ohi; myös esim. jos uunin savupelti unohtui sulkea ja lämpö karkasi harakoille

Sivakat Sukset

Sivu, siut Kylki, ristiselkä

Soppeli Sopiva

Sortteeri Uittopuiden erottelupaikka

Soututooli Keinutuoli

Suijua Taipua

Suijuttaa Taivuttaa

Suittaa/ ei suita Kyllä sopii/esitetty pyyntö tai vaatimus on kohtuuton

Sulju, suittu Epäsiisteys, sotku

Summastella Suudella

Sumppi Suukko

Sumppu Käytetyt kahvinporot

Sumppupannu Käytettyjen kahvinporojen liottamiseen käytetty pannu. Uusi kahvi tehtiin ”oikealla” pannulla sumppuveteen. Ei arvovieraille; sumppu tuntui maussa.

Suokeri Lanko tai käly

Suopunki Lasso

Suora; suorasananen Rehellinen; pysyy totuudessa, ei kaartelee

Suoro Härän siitin

Suota Iso joukko, jonka nuppiluku ei ole tiedossa; ”Niilä on suota kläppiä.”

Suovihlaan Lehmän kiima

Suu, suute Viikatteen varren ja terän välinen kulma

Suutinki Täyttöpala; kiila, jolla tiukennettiin viikatteen kiinnitys varteensa haluttuun kulmaan kun sitomiseen käytettiin halkaistua rottinkia tai nahkahihnaa

Syltty Poimutus (sukka syltyssä)

Syyni Tarkastus

Sältti Sipulin varsi

Säpikäs Poronnahkainen säärystin

Sääkeri, sääkerti Täsmällinen, luotettava

Sööteska Talouden hoitaja; Pitoemäntä

Taaja, taajoa Tiheä, tihentyä

Taamoa Rauhoittaa

Takkala Ikävä rekikeli suojasäällä; jalas jämähtää paikallaan oltaessa kiinni, (ks. nytkä) ja vielä polannekin pettää

Tammukka, -makko, tonko Purotaimen

Tavastua Tottua

Tekkeintyä Muovautua, kypsä

Tihkas Huonosti luistava

Tiine Kantava lehmä

Tiitterä Valpas, reipas

Tikkuri Neule

Tinki Sopimus (esim. maitotinki)

Tiuhtein Karannut, irrallaan oleva (tav. kotieläin)

Tolpuusi Tyhmä

Toopi Muki

Topinki Pumpuli

Tormaaminen Varomaton vauhdikas liikkuminen

Tortti Rukki

Tottelematon Huonokuuloinen

Traakata; traaki Vetää; veto

Traasu Pesurätti, huonokuntoinen asuste, entisajan harsokankainen vaippa (siihen tarvittiin se poikaneula). Väylän toisella puolella tietysti paskatraasu.

Tratti Suppilo, ohjauspyörä

Triivastua Viihtyä

Trohvu Pyyheliinan, pusakan, takin jne. ripustuslenkki

Tryykätä; tryykirauta Silittää; silitysrauta

Tuore Märkä, uusi

Tuuhastaa Poltella tulia, kalastaa pimeässä atraimella tuohusvalon avulla (tuulastaa)

Tuumi Utare (keitettyä tuumea käytettiin leikkeleenä)

Tuusi Kotelo, rasia

Tuutteri, tuuteri Heinäseiväs

Tyyris Kallis; koppava

Tyyrätä Ajaa, laskea mäkeä

Tyytti Auton äänimerkki

Tällinki Teline

Tällätä Asettaa, laittautua

Tärppä Leivän, erit. rieskan leipomisessa käytetty työkalu, jolla tärpätään rieskalle tyypillinen ruudutus ja toisen sivun piikeillä reijitys limppuun.

Tärpästikkeli Tarmokas; yleensä nainen

Tärväntyminen Pilalle meno, vahingoittuminen

Tärvääminen Rikkominen, haaskaaminen, tuhlaaminen

Törmä, törmän tyyräys Mäki, mäen lasku

Tööttä Tyrkkiä, tönä

Tööttä; pottutööttä Survin; perunanuija (soseutin; peruna ja miks´ei vaikka puolukkakin)

Ummenplitti Tuppisuu

Ummikko Kielitaidoton

Umpinen Umpihanki

Utami Asiaa tuntematon, ensikertalainen

Uusi maito Ternimaito

Vahata Katsoa, tuijottaa, pitää silmällä

Valkea Tuli

Vanha äiti/vanha isä Isovanhemmat

Vanthuut Lapaset

Varvi Kierros, kerros

Vasiten Tahallaan

Vasittu Huolellinen, tarkasti tehty, varta vasten tiettyyn tarkoitukseen tehty

Vastuuki Vahakankainen pöytäliina

Vatkata Heittää

Vaulo Lenkki (makkaravaulo, ketjuvaulo esim. reen jalaksessa myötämässä jarruttamassa, vitsasvaulo sitomassa tms.)

Veitti Puukko

Veres Tuore

Vieropalkislainen Toiselta paikkakunnalta oleva

Viljat Ketjut

Vinka Keppi, johon nokipannu ripustetaan avotulella keitetessä; liimapuristin; pureva tuuli (myös vinkka; ahvatuuli)

Vinkkeli Suorakulma

Vinkkelit, vinkkelitossut Huopatossut

Vinsteeki Käristys

Viruttaa Huuhtoa

Viskata Heittää (=nakata, vatkata)

Viskutella Kuiskutella

Visto; viston näkönen Kauhistuttava; pelottavan ruma

Vittheeseen Vinoon, viistosti

Vittas Siteeksi, vitsakseksi (vihta, aita jne.) punottu tuore nuori puu, yleisimmin koivu, mutta myös näre, kun tarvittiin kokoa ja lujuuutta (uittolaitteet)

Vongata Odottaa; myös vokotella

Vonkua, volista Ulista

Vormu Muotti; univormu

Vouhkana Leuhka, ylpeä

Vuoma Heinäsuu, luonnon niitty

Vähä soma Tavallisesta poikkeava, oudosti käyttäytyvä henkilö

Vällökkä Pilailija; hauskuttaja

Välppä Seula

Värsy Säkeistö, laulu

Väylä Joki (Väylä tarkoittaa nimenomaan Torniojokea väylänvartisille)

Väärti Kaveri, ystävä, kollega, jonkin arvoinen/- veroinen

Väärä Epärehellinen, kiero (ihminen tai vaikkapa lauta)

Väävistoolit Kangaspuut

Völjy Seura

Vöyreä Varakas; mahtava; runsasmuotoinen

Yhtä koska Milloin tahansa)

Yhtä kua Kuka tahansa) Kolari

Yhtä kunka Miten tahansa)

Yhtä missä Missä tahansa)

Äkseerata Komennella (armeijan malliin)

Äläskelponen Huono

Äpäriitta, äpäre Laidunnurmi, ävär

Ässittyä Kangistua kaavoihin, vakiintua

Ääpätön Olematon, heikko